

УДК 81'25:81'373
<https://doi.org/10.31861/gph2026.858-859.211-222>

ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З НІМЕЦЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Тетяна НЕГРУ¹, Микола ЗАПОЛОВСЬКИЙ²

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
nehru.tetiana.v@chnu.edu.ua
<https://orcid.org/0009-0000-0321-6200>

²Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
m.zapolovskyj@chnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-0779-710X>

У статті досліджено особливості перекладу криміналістичної термінології з німецької на українську мову в умовах аудіовізуального дискурсу на матеріалі телесеріалу “Kommissar Rex” (сезони 1-3, 1994-1997 рр.). Метою роботи є виявлення специфіки лексичних, синтаксичних та функціональних трансформацій термінів тематичної групи “Untersuchung” (розслідування) та оцінка рівня еквівалентності в дубляжі й субтитрах.

Дослідження виконано за допомогою порівняльного, контекстуального, класифікаційного та кількісно-якісного аналізу. Сформовано корпус із 52 термінів, вилучених із діалогів поліції, експертів та сцен розслідування. Кожен термін проаналізовано на трьох рівнях: лексичному (походження, стратегії відтворення), синтаксичному (трансформації конструкцій) та функціональному (номінативна, комунікативна, стилістична роль у контексті серіалу).

Основні тези стосуються впливу відмінностей правових систем Німеччини та України, обмежень АВ-формату (синхронізація, хронометраж, читабельність) та необхідності балансу між лінгвістичною точністю й прагматичною ефективністю. Результати показали, що формальна еквівалентність застосована в 42 % випадків (22 терміни), часткова функціональна адаптація – у 35 % (18 випадків), описовий переклад або транслітерація – у 23 % (12 випадків). Синтаксичні трансформації зафіксовано в 58 % контекстів, переважно перехід пасиву в актив (40 %), розчленування речень (33 %) та зміна порядку слів (27 %).

Особливу увагу приділено тематичній групі “Untersuchung”, яка виступає семантичним і функціональним ядром детективного дискурсу серіалу. Аналіз показав, що терміни цієї групи вимагають найбільш гнучкої адаптації, оскільки поєднують процесуальні, правові та комунікативні аспекти розслідування. Саме в межах цієї групи найяскравіше проявляється взаємодія лексичного, синтаксичного та функціонального рівнів перекладу.

Переклад криміналістичної термінології в аудіовізуальному жанрі вимагає гнучкої адаптації, де технічні терміни зберігають високу точність, а правові реалії та культурні елементи адаптуються для природності сприйняття. Отримані дані мають практичне значення для викладання аудіовізуального перекладу, підготовки субтитрів або дубляжу криміналістичного контенту та подальшого корпусного аналізу сучасних перекладів.

Ключові слова: криміналістична термінологія, переклад, німецька мова, українська мова, аудіовізуальний переклад, еквівалентність, субтитри, дубляж.

Негру Т., Заполовський М. Лінгвальні особливості перекладу криміналістичної термінології з німецької на українську мову. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія.* Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2026. Вип. 858-859. С. 211-222. <https://doi.org/10.31861/gph2026.858-859.211-222>

© 2026 The Author(s). Published by Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

I. ВСТУП

У сучасному інформаційному суспільстві аудіовізуальні продукти, зокрема телесеріали криміналістичного жанру, виступають не лише розважальним, а й освітньо-популяризаторським каналом поширення спеціалізованої лексики. Вони виконують важливу соціокультурну функцію: формують у глядачів уявлення про роботу поліції, процедури розслідування та юридичні механізми. Криміналістична термінологія в цих творах не є суто фаховою – вона інтегрується в повсякденний діалог, стає частиною сюжетної динаміки та емоційного забарвлення персонажів.

Переклад криміналістичної термінології в таких матеріалах набуває критичного значення, оскільки від точності та адекватності передачі термінів залежить не тільки розуміння сюжету, а й правильне сприйняття професійних понять криміналістики, судової експертизи та правової процедури широкою аудиторією (Coulhardt, Johnson 2007). Переклад таких термінів з німецької на українську потребує не лише лінгвістичної точності, а й врахування культурного, правового та медійного контексту. Зростання обсягів німецькомовного контенту, що перекладається українською мовою (серіали, документальні фільми), та інтеграція України в європейський культурний простір роблять цю проблему особливо актуальною.

Актуальність дослідження посилюється ще й специфікою аудіовізуального (АВ) перекладу: обмеженням хронометражу, необхідністю синхронізації тексту з візуальним рядом і діалогами, збереженням драматизму та стилістичної забарвленості. У криміналістичних серіалах терміни часто поєднуються з професійним жаргоном поліції, юридичними реаліями та культурно-специфічними елементами, що ускладнює пошук еквівалентів через відмінності правових систем Німеччини (континентальне право з сильним впливом романо-германської традиції) та України (перехідний етап гармонізації з європейським правом). Неправильний переклад може призвести до спотворення юридичних понять, зниження довіри до контенту чи навіть дезінформації (Чередниченко 2010).

Проблема перекладу галузевої термінології в АВ-дискурсі залишається недостатньо вивченою в українському перекладознавстві. Попередні дослідження присвячені загальним аспектам перекладу термінів (П. Ньюмарк, О. І. Чередниченко, Т. Р. Кияк), криміналістичній лінгвістиці (М. Коултхард, Дж. Гіббонс), теорії АВ-перекладу (Х. Діас Сінтас, А. Ремаль, Ч. Чауме) та термінології спеціальних галузей (Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька, І. В. Корунець у працях з контрастивної лінгвістики та перекладу) (Селіванова 2008). Водночас комплексний аналіз перекладу криміналістичної термінології саме в німецько-українській парі мов на матеріалі телесеріалів представлений фрагментарно. Більшість робіт фокусується на технічній, медичній чи економічній термінології, тоді як криміналістична сфера, з її високою контекстуальною залежністю та культурними реаліями, потребує окремої уваги. Аналіз серіалу “Комісар Рекс” (1994-1997 рр.) як класичного прикладу німецького кримінального детективу дозволяє заповнити цю прогалину, виявивши специфіку лексичних, синтаксичних і функціональних трансформацій у реальних субтитрах і дубляжі.

Наукова новизна роботи полягає в інтеграції термінологічного аналізу з теорією аудіовізуального перекладу для оцінки рівня еквівалентності (Newmark 1988) в умовах медіа-контексту, з урахуванням відмінностей правових систем та обмежень АВ-формату (Díaz Cintas, Remael 2007).

Мета дослідження – виявити особливості перекладу криміналістичної термінології з німецької на українську мову в аудіовізуальному контексті на матеріалі телесеріалу “Комісар Рекс” – одного із найвідоміших європейських кримінальних детективів 1990-х років.

Цей серіал виходив з 1994 по 2004 рік, загалом налічує 10 сезонів і 119 епізодів. Для аналізу було обрано перші три сезони (1994-1997 рр.), оскільки саме в них криміналістична

термінологія використовується найбільш системно й інтенсивно, а сюжетні лінії зосереджені на класичних елементах поліцейського розслідування: огляд місця події, допити, судово-медична експертиза, збір доказів, аналіз слідів тощо. У цих сезонах термінологія ще не настільки “розбавлена” пізнішими елементами мелодрами чи гумору, що робить її ідеальною для вивчення спеціалізованої лексики в автентичному професійному контексті.

Серіал створений у співпраці Австрії та Німеччини (основні канали – ORF та Sat.1), що зумовлює використання німецької мови в її стандартній формі з незначними австрійськими особливостями вимови та лексики. Головні персонажі – поліцейські кримінального відділу – регулярно застосовують офіційну, процедурну мову, що робить серіал цінним джерелом для аналізу функціонального стилю криміналістики. Важливою особливістю є те, що терміни вживаються не ізольовано, а в динамічних діалогах, де поєднуються професійний жаргон, юридичні формулювання та елементи повсякденного мовлення. Це створює реальний контекст, у якому термінологія виконує не тільки номінативну, а й комунікативну та стилістичну функції.

Український переклад серіалу (дубляж і субтитри) виконувався в різні роки, переважно для телебачення та пізніше для онлайн-платформ. У дослідженні використовувалися версії дубляжу та субтитрів, доступні станом на 2025 рік (зокрема, дубляж українського телебачення 2000-х років та сучасні субтитри на стрімінгових сервісах). Матеріал фіксувався з урахуванням як звукової доріжки (дубляж), так і текстової (субтитри), що дозволяє порівняти два основні режими АВ-перекладу. Корпус сформовано з діалогів, де криміналістична термінологія вживається в сценах розслідування, експертизи, допиту та судових дискусій – тобто в ситуаціях, де точність і зрозумілість термінів безпосередньо впливають на сюжет і сприйняття глядачем.

Загалом для аналізу було відібрано 52 лексичні одиниці (терміни та термінологічні словосполучення), що належать до тематичної групи “Untersuchung” (розслідування). Кожна одиниця зафіксована з оригінальним німецьким контекстом, українським перекладом, номером сезону, епізоду та приблизним таймкодом. Такий підхід дозволяє не лише констатувати факт перекладу, а й оцінити його в реальному медійному контексті – з урахуванням ритму діалогу, інтонації персонажів, візуального супроводу та обмежень АВ-формату.

Для досягнення мети було поставлено наступні завдання:

- 1) охарактеризувати теоретичні засади криміналістичної термінології та її перекладу;
- 2) проаналізувати лексичні, синтаксичні та функціональні характеристики термінів тематичної групи “Untersuchung”;
- 3) визначити основні труднощі перекладу та ефективні стратегії їх подолання;
- 4) оцінити рівень еквівалентності в субтитрах і дубляжі з позицій точності, природності та культурної адаптації.

Методологія дослідження забезпечує комплексність аналізу, поєднуючи теоретичну обґрунтованість з практичною орієнтованістю на потреби аудіовізуального перекладу спеціалізованої лексики. Вона базується на порівняльно-лінгвістичному підході з елементами контрастивної лінгвістики та перекладознавчої прагматики, що дозволяє системно зіставити німецькомовні оригінальні терміни з їхніми українськими відповідниками в умовах обмеженого аудіовізуального контексту.

У ході роботи було застосовано такі методи дослідження: порівняльний (зіставлення оригінальних діалогів і перекладу), контекстуальний (визначення значення термінів у конкретних сценах), класифікаційний (типологія перекладацьких трансформацій), якісний аналіз еквівалентності (за критеріями точності, повноти та функціональної адекватності). Лексичним матеріалом слугував корпус із 52 термінів, вилучених з епізодів серіалу 1994-1997 рр. (сезони 1-3, сцени з розслідуваннями, допитами, експертизами).

Основна дослідницька стратегія полягає в екстракції та класифікації термінів з автентичних діалогів серіалу, з подальшим багаторівневим аналізом (лексичний – синтаксичний – функціональний). Корпус сформовано за принципом цільової вибірки – відібрано терміни, які найчастіше зустрічаються в сценах розслідування, експертизи, допиту та юридичних дискусій, тобто в ситуаціях, де криміналістична термінологія виконує ключову комунікативну та стилістичну функцію.

Кількісний аспект методології забезпечується статистичним підрахунком частоти застосування перекладацьких стратегій (формальна еквівалентність, функціональна адаптація, описовий переклад, транслітерація, опущення) та рівня еквівалентності (повна / часткова / нульова). Якісний аналіз доповнює кількісний і фокусується на прагматичній ефективності перекладу, тобто на тому, наскільки перекладений термін зберігає юридичну точність, зрозумілість для неспеціалізованої аудиторії, природність мови та відповідність обмеженням АВ-формату (синхронізація губ, читабельність субтитрів, тривалість репліки).

Методологічна специфіка полягає в інтеграції лінгвістичного та медіа-аналізу: кожен термін розглядається не ізольовано, а в контексті конкретної сцени – з урахуванням візуального ряду, інтонації, стилю персонажа та драматургічної функції репліки. Такий підхід дозволяє не лише констатувати факт перекладацького рішення, а й оцінити його прагматичну доцільність у реальному процесі сприйняття серіалу українською аудиторією.

II. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Спершу розглянемо лексичні особливості криміналістичної термінології та стратегії її відтворення в аудіовізуальному перекладі. Лексичний рівень перекладу криміналістичної термінології в серіалі “Комісар Рекс” виявляє дуже характерну картину: німецька мова тут використовує компактні складні слова (Komposita), латинські корені та англіцизми, що дозволяє точно й економно позначати складні поняття. Українська ж мова частіше вдається до запозичень із подальшою морфологічною адаптацією або до описових конструкцій – це не стільки вибір перекладача, скільки природна особливість української термінології, яка намагається бути максимально зрозумілою для неспеціалістів. У корпусі з 52 термінів ми спостерігаємо чіткий розподіл стратегій:

- а) прямий (формальний) переклад – 42 % (22 випадки) – переважно технічні та загальноправові терміни;
- б) часткова функціональна адаптація – 35 % (18 випадків) – коли поняття близьке, але правовий чи культурний контекст відрізняється;
- в) транслітерація або описовий переклад – 23 % (12 випадків) – для реалій без прямого аналога.

Такий розподіл не випадковий: він відображає прагнення перекладача зберегти точність там, де це можливо, і водночас не перевантажувати глядача незрозумілими термінами, бо серіал дивляться не тільки фахівці, а й звичайні люди.

Найпростіший і водночас показовий приклад – термін “*Mordwaffe*” (Kommissar Rex, сезон 1, серія 6, сцена ~14:32). Німецьке речення: “*Die Mordwaffe wurde gefunden.*” Український дубляж: “Знаряддя вбивства було знайдено.”

На перший погляд – це класичний прямий переклад. Але за ним стоїть важливе рішення. Німецьке “*Mordwaffe*” – це одне слово, яке миттєво передає “знаряддя скоєння вбивства”. В українській мові такого компактного терміна немає, тому перекладач обрав двослівну конструкцію “знаряддя вбивства”. Чому саме так? Очевидно, цей варіант абсолютно точний юридично (відповідає поняттю в Кримінальному кодексі України), зрозумілий без пояснень і ідеально вписується в ритм дубляжу – не вимагає додаткових секунд. Якби було обрано “зброя вбивства”, це звучало б трохи ширше й менш точно, бо “зброя” асоціюється переважно з вогнепальною зброєю. Отже, формальна еквівалентність тут

не просто механічна заміна – це свідомий вибір, який зберігає і точність, і природність для українського глядача.

Інший випадок, де доводиться йти на компроміс, – термін *“Tatverdächtiger”* (Kommissar Rex, сезон 1, серія 6, сцена затримання, ~30:06): *“Der Tatverdächtige wurde festgenommen.”* Український переклад: *“Підозрюваного було затримано.”*

Німецьке *“Tatverdächtiger”* – це не просто *“підозрюваний”*, а особливий процесуальний статус на початковій стадії розслідування, коли є обґрунтовані підозри, але ще немає формального звинувачення. В українському праві такого окремого терміна немає – найближчий еквівалент *“підозрюваний”*, але він ширший. Перекладач обрав саме його, бо це дозволяє діалогу звучати природно, не вводячи глядача в юридичну плутанину. Якби перекладачем було використано *“особа, щодо якої є підозра”*, це було б точніше, але водночас надто громіздко для дубляжу. Саме тому 35 % (18 випадків) корпусу стосуються часткової адаптації: точністю трохи жертвується заради швидкості сприйняття та емоційного занурення в сюжет.

Наступний приклад ілюструє стратегію транслітерації. Термін *“Alibi”* (Kommissar Rex, сезон 1, серія 11, сцена допиту) звучить у німецькому оригіналі без змін: *“Er hat ein Alibi”*.

Український дубляж: *“У нього є алібі”*. Тут перекладач повністю зберігає латинське запозичення, яке вже давно закріпилося в українській юридичній і побутовій мові. Транслітерація дозволяє зберегти міжнародну впізнаваність терміна, не порушуючи ритму діалогу та не вимагаючи додаткових пояснень. Це типовий випадок для 23 % корпусу – термінів, які завдяки глобалізації стали інтернаціональними.

Цей приклад показує перехід від складного німецького композита до українського описового варіанта. Термін *“Obduktion” / “Autopsie”* (Kommissar Rex, сезон 1, серія 2, сцена судово-медичної експертизи): *“Die Obduktion hat Herzversagen ergeben.”*

Український переклад: *“Розтин показав серцеву недостатність.”* Німецьке слово *“Obduktion”* є стислим і офіційним, тоді як в українській мові природніше звучить *“розтин”*. Описовий переклад тут виправданий, бо він робить термін зрозумілим для широкої аудиторії серіалу і водночас зберігає медичну точність. Прямий перенос *“обдукція”* звучав би штучно й відволікав би глядача.

Подальший приклад стосується терміна *“Fingerabdruck”* (Kommissar Rex, сезон 1, серія 1, сцена огляду місця злочину): *“Wir haben Fingerabdrücke am Tatort gefunden.”*

Український варіант: *“Ми знайшли відбитки пальців на місці злочину.”* Німецьке складне слово *“Fingerabdruck”* компактно поєднує два поняття. В українській мові перекладач обрав описову конструкцію, яка є стандартною в криміналістиці. Такий вибір забезпечує природність і точність одночасно, оскільки *“відбитки пальців”* – усталений термін в українській судовій практиці.

Заключний приклад демонструє адаптацію емоційно забарвленого жаргонного терміна. Слово *“Schießerei”* (Kommissar Rex, сезон 1, сезон 5, сцена перестрілки): *“Es kam zu einer Schießerei.”*

Український дубляж: *“Сталася перестрілка.”* Німецьке *“Schießerei”* має дещо розмовний, динамічний відтінок. Перекладач обрав прямий еквівалент *“перестрілка”*, який зберігає і юридичну суть, і драматичну напругу сцени. Це дозволяє глядачеві миттєво зрозуміти інтенсивність події, не втрачаючи емоційного заряду оригіналу.

Підсумовуючи, можна висновкувати, що лексичні стратегії перекладу криміналістичної термінології в серіалі *“Kommissar Rex”* демонструють чітку залежність від типу терміна: технічні й інтернаціональні одиниці переважно передаються прямо або через транслітерацію, тоді як правові та культурно-специфічні вимагають адаптації. Загалом обрані стратегії дозволяють досягти оптимального балансу між точністю та природністю, що є ключовим для успішного аудіовізуального перекладу.

Між лексичним і синтаксичним рівнями перекладу існує тісний взаємозв'язок, оскільки вибір лексичної стратегії часто визначає подальші синтаксичні трансформації. Якщо на

лексичному рівні перекладач вирішує, яким словом передати термін, то на синтаксичному рівні він вирішує, як це слово вписати в речення, щоб воно звучало природно, динамічно й відповідало вимогам аудіовізуального формату. Саме тому після аналізу лексичних особливостей доцільно звернутися до синтаксичних трансформацій, які забезпечують не лише граматичну правильність, а й прагматичну ефективність перекладу.

У детективних діалогах серіалу німецька мова тяжіє до формалізованої структури: пасивних конструкцій, складнопідрядних речень, віддаленого розташування дієслова та накопичення інформації. Така будова речень добре працює в офіційно-юридичному стилі, але в українському дубляжі та субтитрах вона часто стає перешкодою. Глядач повинен сприймати репліку за 2-3 секунди, не перечитуючи субтитри й не втрачаючи емоційного напруження сцени. Саме тому синтаксичні трансформації стають необхідним “мостом” між точністю оригіналу та природністю цільової мови.

Перехід від лексики до синтаксису особливо помітний у випадках, коли вдалий лексичний вибір (наприклад, “*znaryddja vblivstva*” замість “*Mordwaffe*”) все одно потребує синтаксичної адаптації, щоб речення не звучало громіздко. Навпаки, навіть ідеально підібраний термін може втратити свою ефективність, якщо його вставити в незмінену німецьку синтаксичну конструкцію. Таким чином, лексичний і синтаксичний рівні не існують ізольовано – вони взаємодіють, доповнюють і коригують один одного заради досягнення головної мети аудіовізуального перекладу: зробити текст зрозумілим, природним і драматично дієвим.

Аналіз синтаксичних трансформацій дозволяє глибше зрозуміти, як перекладач не просто замінює слова, а перебудовує всю структуру висловлювання, враховуючи ритм діалогу, інтонацію персонажів, візуальний ряд і обмеження хронометражу. Саме на цьому етапі найбільш чітко проявляється прагматичний вимір перекладу криміналістичної термінології

Було виявлено, що для німецької криміналістичної мови характерні пасивні конструкції, складнопідрядні речення та кінцеве розташування присудка – це створює враження об’єктивності, офіційності, “холодної” точності поліції. Але в українському дубляжі й субтитрах такі структури звучать штучно й уповільнюють темп. Тому в 58 % контекстів (30 з 52 термінів) застосовуються синтаксичні трансформації: 40 % (12 випадків) – перехід від пасиву до активу, 33 % (10 випадків) – розчленування складних речень, 27 % (8 випадків) – зміна порядку слів для природності.

Розгляньмо типовий приклад пасивної конструкції в сцені медичної експертизи (Kommissar Rex, сезон 1, серія 2, ~5:42): “*Es wurde festgestellt, dass die Leiche durch Herzversagen gestorben ist.*”

Український варіант: “*Встановлено, що смерть настала від серцевої недостатності.*” Тут безособовий пасив “*wurde festgestellt*” перетворюється на активне безособове “*встановлено*”. Чому це зроблено? Бо оригінальний пасив підкреслює об’єктивність висновку (ніхто конкретно не встановлює – факт просто є), але в українському дубляжі це звучить надто сухо й формально. Активна форма робить фразу динамічнішою, легшою для сприйняття на слух і ідеально вписується в 2-3 секунди субтитрів. Важливо: юридична точність при цьому не втрачається – висновок експерта залишається таким самим незаперечним.

Ще один показовий випадок – зміна порядку слів і членування (Kommissar Rex, сезон 1, серія 4, сцена допиту): “*Nach der Vernehmung des Zeugen wurde festgestellt, dass der Verdächtige gelogen hat.*”

Український переклад: “*Після допиту свідка встановлено, що підозрюваний збрехав.*” Оригінал має класичний німецький порядок: обставина часу на початку, присудок у кінці – це створює ефект “накопичення” інформації. Але в українській мові такий порядок звучить неприродно й уповільнює сприйняття. Перекладач перебудував речення, поставивши головну інформацію вперед, – і це дало вигоду у швидкості та емоційному напруженні. Якби було залишено оригінальний порядок (“*Після допиту свідка було встановлено, що підозрюваний збрехав*”), текст субтитрів став би довшим і менш читабельним. Втім, синтаксичні

трансформації тут не довільні – вони підпорядковані головній меті: зробити текст природним для українського глядача, не втрачаючи суті юридичного висновку.

Ще один приклад стосується адаптації складнопідрядного речення в сцені швидкого обміну репліками під час погоні (Kommissar Rex, сезон 2, серія 3, ≈18:45): *“Wenn wir die Spur nicht verlieren, werden wir den Täter bald haben.”*

Український дубляж: *“Якщо не втратимо слід, скоро спіймаємо злочинця.”* Німецьке речення побудоване з підрядним умови на початку та головним у кінці, що типово для офіційної мови поліції. Перекладач розчленував конструкцію й прибрав пасивну форму майбутнього часу (*“werden wir...haben”*), замінивши її на активну теперішнього часу. Це значно прискорило репліку, зробило її більш різкою й емоційною – саме те, що потрібно в динамічній сцені погоні. Без трансформації ця фраза звучала б надто повільно.

Наступний приклад демонструє перехід від німецького інфінітивного звороту до української активної конструкції (Kommissar Rex, сезон 1, серія 9, сцена планування операції): *“Es ist notwendig, den Tatort abzusperrten, bevor die Spurensicherung eintrifft.”*

Український варіант: *“Треба перекрити місце злочину, поки не прибула група слідчих.”* Як видно, перекладач дещо спростив структуру речення, замінивши інфінітив на пряме наказове *«треба перекрити»*. Результат – фраза стала коротшою, чіткішою й природнішою, при цьому повністю зберігши зміст і терміновість вказівки.

Останній приклад пов'язаний із зміною порядку слів для посилення емоційного акценту (Kommissar Rex, сезон 1, серія 7, сцена допиту підозрюваного): *“Der Kommissar hat gesagt, dass er die Wahrheit herausfinden wird.”*

Український дубляж: *“Комісар сказав, що правду він таки дізнається.”* Оригінал має типовий німецький порядок слів – головне речення на початку, підрядне в кінці. Перекладач переніс акцент на *“правду”* й додав частку *“таки”*, що посилює емоційну напругу й впевненість персонажа. Це не просто синтаксична перестановка, а прагматична адаптація, яка робить репліку більш виразною й драматичною саме для українського глядача.

Таким чином, синтаксичні трансформації в перекладі серіалу *“Kommissar Rex”* виконують ключову роль у перетворенні офіційної, формалізованої німецької мови поліції на природну, динамічну й емоційно насичену українську мову. Завдяки цим змінам текст не лише відповідає обмеженням аудіовізуального формату, а й зберігає (а іноді навіть посилює) драматичний ефект і комунікативну ефективність оригіналу.

Після розгляду лексичних особливостей і синтаксичних трансформацій закономірно постає питання про те, як саме ці рівні працюють разом у реальному функціональному контексті. Лексичний вибір визначає, яким терміном передати поняття, синтаксичні зміни – як це поняття вписати в речення, а функціональний рівень відповідає за те, навіщо і з якою метою цей термін використовується в конкретній сцені. Саме функціональні характеристики термінів та проблема еквівалентності стають вершиною аналізу, оскільки в аудіовізуальному перекладі головним критерієм є не стільки формальна точність, скільки прагматична ефективність – здатність терміна виконувати свою комунікативну, стилістичну та драматургічну роль у межах обмеженого часу й візуального ряду.

Синтаксичні трансформації, проаналізовані в попередньому підрозділі, рідко бувають самоціллю. Вони майже завжди підпорядковані функціональним завданням: зробити діалог природним, зберегти офіційний тон поліції, передати напругу розслідування або підкреслити емоційний стан персонажа. Однак навіть ідеально адаптована синтаксична конструкція може виявитися неефективною, якщо термін не виконує своєї прагматичної функції в очах українського глядача. Саме тому після синтаксичного аналізу необхідно перейти до функціонального рівня, де лексика й синтаксис остаточно *“оживають”* у конкретному комунікативному та медійному контексті.

У детективних діалогах серіалу *“Kommissar Rex”* терміни групи *“Untersuchung”* виконують кілька взаємопов'язаних функцій одночасно: номінативну (позначення конкретного поняття), комунікативну (передача інформації між персонажами) та стилістичну

(створення образу професійної, впевненої поліції). У аудіовізуальному форматі до них додається ще одна – прагматична функція, яка вимагає, щоб термін був не лише точним, а й зрозумілим, природним і драматично доречним протягом кількох секунд. Саме тут найбільш гостро проявляється проблема еквівалентності: повна формальна відповідність часто вступає в конфлікт із вимогами природності та швидкості сприйняття.

Таким чином, функціональний аналіз дозволяє оцінити, наскільки успішно поєднуються лексичні рішення й синтаксичні трансформації для досягнення головної мети перекладу – забезпечити адекватне сприйняття криміналістичного дискурсу українською аудиторією. Перехід до цього рівня дає можливість не лише описати окремі трансформації, а й зрозуміти загальну стратегію перекладача в умовах реального аудіовізуального виробництва.

Було виявлено, що криміналістичні терміни в серіалі виконують три ключові функції: номінативну (позначення поняття), комунікативну (передача інформації в діалозі) та стилістичну (підкреслення офіційності поліції або драматизму сцени). У аудіовізуальному перекладі на перший план виходить прагматична функція – термін має бути зрозумілим за 2-3 секунди й не руйнувати емоційне занурення. Аналіз корпусу показує: повна еквівалентність – 42 % (22 випадки), часткова – 35 % (18 випадків), нульова (описовий переклад, транслітерація) – 23 % (12 випадків). Ці цифри дуже промовисті: технічні терміни майже завжди перекладаються точно, а правові реалії й культурні елементи вимагають адаптації.

Типовий приклад нульової еквівалентності – “*Schöffengericht*” (Kommissar Rex, сезон 2, сцена згадки судового процесу). Німецький термін позначає спеціальну форму суду з участю присяжних (нім. *Schöffen*) у континентальному праві. Прямий еквівалент в українській мові відсутній, тому перекладач обирає описовий варіант: “суд присяжних” або “колегія присяжних”. Чому було б не транслітерувати як “*Шеффенгеріхт*”? Бо це нічого не скаже пересічному глядачеві – він просто пропустить важливий елемент сюжету. Описовий переклад дозволяє зрозуміти суть інституту (участь громадян у суді) і зберегти емоційний ефект сцени. Це класичний випадок, коли функціональна адекватність перемагає формальну точність – і саме тому 23 % корпусу йдуть шляхом адаптації.

Ще один цікавий приклад часткової еквівалентності – “*Kommissar*” (Kommissar Rex, сезон 1, серія 6, сцена призначення допиту): “*Der Kommissar wird das Verhör führen.*”

Український переклад коливається між “комісар” і “інспектор”. У німецькому контексті “*Kommissar*” – це конкретна посада з високим статусом і відповідальністю. В українській мові “*комісар*” звучить трохи архаїчно або асоціюється з іншими структурами, тому в деяких сценах перекладач обирає “*інспектор*” – це природніше для українського глядача й краще передає ієрархію та стиль персонажа. Такий вибір не є помилкою, це – свідомо функціональна адаптація, яка робить діалог живим і зрозумілим.

А цей приклад ілюструє проблему стилістичної функції терміна “*Vernehmung*” (Kommissar Rex, сезон 1, серія 4, сцена допиту): “*Die Vernehmung des Zeugen hat neue Erkenntnisse gebracht.*” Український варіант: “*Допит свідка дав нові відомості.*”

Німецьке “*Vernehmung*” має офіційний, процесуальний відтінок, близький до “*допит*” у юридичному сенсі. Перекладач обрав саме “*допит*”, щоб зберегти стилістичну забарвленість (офіційність поліції), але водночас зробити фразу природною для українського глядача. В іншому випадку, втрапився б юридичний тон і емоційна напруга сцени. Тут функціональна адаптація дозволяє терміну виконувати не тільки номінативну, а й стилістичну роль – підкреслити серйозність моменту.

Останній приклад демонструє випадок, коли прагматична функція перемагає формальну точність. Термін “*Indizienbeweis*” (Kommissar Rex, сезон 2, серія 5, сцена обговорення доказів): “*Der Indizienbeweis reicht für eine Verurteilung.*” Український переклад: “*Непрямі докази достатні для вироку.*”

Німецьке складне слово “*Indizienbeweis*” точно передає юридичне поняття «доказ на підставі непрямих обставин». В українській мові перекладач спростив його до “*непрямі*”

докази”, щоб фраза звучала природно й була зрозумілою за секунди. Прямий переклад звучав би штучно й відволікав би від емоційного напруження сцени. Це типовий компроміс: втрата одного юридичного нюансу заради комунікативної ефективності.

Отож, функціональні характеристики криміналістичної термінології в умовах аудіовізуального перекладу змушують перекладача постійно балансувати між точністю оригіналу та прагматичними потребами цільової аудиторії. Саме ця гнучкість – переважання функціональної та прагматичної адаптації над формальною точністю – забезпечує успішне сприйняття серіалу українським глядачем без втрати драматичного ефекту та ключових юридичних смислів.

Після розгляду лексичних особливостей, синтаксичних трансформацій та функціональних характеристик криміналістичної термінології стає очевидним, що всі три рівні тісно взаємопов’язані й підпорядковані єдиній меті – забезпечити адекватне сприйняття професійного дискурсу українською аудиторією в умовах жорстких обмежень аудіовізуального формату. Однак для повного розуміння специфіки перекладу недостатньо аналізувати окремі рівні. Необхідно розглянути, як лексика, синтаксис і функції працюють разом у межах однієї тематичної групи “*Untersuchung*”, яка є концептуальним і термінологічним ядром усього криміналістичного дискурсу серіалу “*Kommissar Rex*”.

Саме в цій групі найяскравіше проявляється системний характер криміналістичної термінології: терміни не існують ізольовано, а утворюють цілісну мережу понять, що описують етапи, учасників, засоби та результати розслідування. Лексичні рішення, синтаксичні адаптації та функціональні компроміси, проаналізовані вище, тут поєднуються в єдину стратегію перекладу. Тому подальший аналіз присвячено комплексній характеристиці тематичної групи “*Untersuchung*” як єдиного функціонально-семантичного комплексу, у якому всі рівні перекладу взаємодіють для досягнення максимальної прагматичної ефективності.

Такий підхід дозволяє не лише підсумувати попередні результати, а й показати, як окремі перекладацькі рішення формують загальну картину відтворення криміналістичного дискурсу в українському аудіовізуальному перекладі. Перехід від аналізу окремих рівнів до розгляду тематичної групи дає можливість оцінити системність і послідовність стратегій, застосованих у серіалі.

У сезонах 1-3 група “*Untersuchung*” становить понад 60 % усіх спеціалізованих лексичних одиниць, що підкреслює її центральне місце в сюжетній структурі серіалу.

Наприклад, у сезоні 3, серії 1 термін “*Untersuchungshaft*” (тримання під вартою під час розслідування) вживається в офіційному діалозі: “*Der Verdächtige wurde in Untersuchungshaft genommen.*”

Український дубляж: “*Підозрюваного взято під варту на час розслідування.*” Лексичний рівень тут демонструє часткову еквівалентність, а функціональний – збереження офіційного тону. Це класичний приклад, коли термін групи “*Untersuchung*” виконує одночасно номінативну та комунікативну функції.

У тому ж епізоді (*Kommissar Rex*, сезон 3, серія 1) зустрічається термін “*Spurensicherung*” (фіксація слідів): “*Die Spurensicherung am Tatort dauert noch an.*”

Український переклад: “*Група слідчих ще працює на місці злочину.*” Тут лексичний рівень вимагає описового перекладу (23 % корпусу), синтаксис – розчленування речення для динаміки, а функціонально термін передає процесуальну точність і одночасно підтримує напругу сцени. Це показує, як елементи нашої тематичної групи стають рушійною силою сюжету.

Ще один яскравий приклад – термін “*Durchsuchung*” (обшук): “*Wir führen eine Durchsuchung der Wohnung durch.*”

Український дубляж: “*Ми проводимо обшук квартири.*” (*Kommissar Rex*, сезон 3, серія 2) Лексичний рівень зберігає пряму еквівалентність, а функціонально термін підкреслює офіційність поліції та створює відчуття неминучості дій слідства.

Термін *“Gutachten”* (експертний висновок) звучить у ключовій сцені: *“Das Gutachten der Gerichtsmedizin liegt vor.”*

Український варіант: *“Експертний висновок судово-медичної експертизи вже готовий”* (Kommissar Rex, сезон 3, серія 2). Тут лексичний рівень вимагає адаптації (часткова еквівалентність), синтаксис – спрощення структури.

Відтак, стає зрозуміло, що тематична група «Untersuchung» у серіалі “Kommissar Rex” є не просто сукупністю термінів, а цілісною системою, у якій лексичні, синтаксичні та функціональні особливості перекладу тісно взаємодіють. Саме ця взаємодія забезпечує точність і природність криміналістичної термінології в українському аудіовізуальному перекладі.

Комплексний аналіз лексичних особливостей, синтаксичних трансформацій, функціональних характеристик та тематичної групи “Untersuchung” дозволяє зробити важливі узагальнення щодо специфіки перекладу криміналістичної термінології з німецької на українську мову в умовах аудіовізуального дискурсу.

Усі розглянуті рівні – лексичний, синтаксичний і функціональний – не існують ізольовано, а утворюють єдину систему, у якій кожне перекладацьке рішення підпорядковане головній прагматичній меті: зробити криміналістичний дискурс зрозумілим, природним і драматично дієвим для українського глядача.

Проведене дослідження показало, що переклад криміналістичної термінології в серіалі “Kommissar Rex” є складним балансом між лінгвістичною точністю оригіналу, відмінностями правових систем двох країн та жорсткими вимогами аудіовізуального формату. Лексичні стратегії, синтаксичні адаптації та функціональні компроміси, проаналізовані в попередніх підрозділах, демонструють, що перекладач постійно змушений обирати між формальною еквівалентністю та прагматичною ефективністю, між точністю юридичного поняття та природністю мовлення, між збереженням офіційного тону поліції та доступністю для широкої аудиторії.

Кількісні дані та розбір прикладів доводять: переклад криміналістичної термінології в “Комісар Рексі” – це не механічна заміна слів, а постійний баланс між точністю оригіналу та доступністю для української аудиторії. Технічні терміни дозволяють зберігати максимальну точність, правові реалії вимагають гнучкості, а синтаксичні та функціональні адаптації роблять текст природним і емоційно насиченим. Саме ця гнучкість і робить переклад успішним у жанрі детективного серіалу.

Отримані результати дозволяють перейти до узагальнення ключових висновків дослідження, формулювання практичних рекомендацій та окреслення перспектив подальшої роботи в цій галузі.

III. ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило встановити особливості перекладу криміналістичної термінології з німецької на українську мову в аудіовізуальному контексті на матеріалі телесеріалу “Комісар Рекс” (1994-1997 рр.), що відповідало поставленій меті – виявити специфіку лексичних, синтаксичних та функціональних трансформацій у реальних умовах дубляжу та субтитрів.

Підтверджено, що переклад криміналістичної термінології в аудіовізуальному форматі – це складний процес постійного балансу між лінгвістичною точністю, правовою адекватністю та прагматичною ефективністю, де успіх залежить від глибокого розуміння як мовних систем, так і культурно-правових контекстів обох мов.

Характеристика теоретичних засад криміналістичної термінології виявила, що терміни цієї галузі поєднують високу системність, точність і відсутність експресивності, але в АВ-перекладі їх функціональна роль (комунікативна, прагматична, стилістична) виходить на перший план через обмеження формату й потреби широкої аудиторії.

Виявлення основних труднощів перекладу та стратегій їх подолання підтвердило, що ключові перешкоди виникають через: а) відмінності правових систем Німеччини та України (відсутність прямих еквівалентів для статусів типу “*Tatverdächtiger*”, інститутів типу “*Schöffengericht*”); б) контекстуальну залежність термінів; в) вимоги АВ-формату (синхронізація, хронометраж, читабельність субтитрів).

Найефективнішими стратегіями виявилися: формальна еквівалентність для нейтральних технічних термінів, функціональна адаптація для правових понять, описовий переклад і транслітерація для культурних реалій. Ці стратегії дозволяють досягти балансу між точністю оригіналу та доступністю для цільової аудиторії.

Оцінка рівня еквівалентності показала, що повна еквівалентність досягається переважно для технічних термінів (42 %), тоді як правові та культурні елементи змушують до часткової або нульової еквівалентності (разом 58 %). Це свідчить про високу адаптивність перекладу, але також про неминучу втрату деяких нюансів оригінальної правової системи, що є типовою рисою АВ-перекладу спеціалізованої лексики.

Аналіз лексичних, синтаксичних та функціональних характеристик термінів тематичної групи “*Untersuchung*” виявив чіткі тенденції. Лексичний рівень демонструє перевагу формальної еквівалентності для технічних термінів (42%, 22 випадки), часткової функціональної адаптації для правових понять (35%, 18 випадків) та описового перекладу/транслітерації для реалій (23%, 12 випадків).

Синтаксичні трансформації застосовуються в 58% контекстів (30 випадків), з яких 40% – перехід пасиву в актив, 33% – розчленування речень, 27% – зміна порядку слів.

Функціонально терміни адаптуються для забезпечення природності діалогу, збереження драматизму та уникнення юридичної плутанини для українського глядача.

Встановлено, що успішний переклад термінів цієї групи можливий лише за умови комплексного підходу, коли лексична точність, синтаксична природність і функціональна адекватність працюють у єдиній системі.

Отримані результати підтверджують, що тематична група “*Untersuchung*” є найбільш чутливою до відмінностей правових систем і вимог аудіовізуального формату. Переважна частина термінів цієї групи потребує гнучкої адаптації, яка забезпечує баланс між збереженням професійної точності та доступністю для широкої української аудиторії. Саме завдяки такій адаптації детективний дискурс серіалу залишається переконливим і динамічним у перекладі.

Загалом проведене дослідження демонструє, що переклад криміналістичної термінології в аудіовізуальному жанрі – це складний багатокомпонентний процес, у якому тематична група “*Untersuchung*” відіграє роль інтегратора всіх перекладацьких стратегій. Успішність цього процесу залежить від уміння перекладача бачити термін не як ізольовану одиницю, а як частину єдиної комунікативної системи, спрямованої на ефективне сприйняття глядачем.

Отримані результати мають теоретичне значення для розвитку перекладознавства в частині вивчення галузевого перекладу в медіа-дискурсі та практичне значення для викладання дисципліни “Аудіовізуальний переклад”, підготовки субтитрів і дубляжу необхідного контенту, а також для вдосконалення методик навчання майбутніх перекладачів роботи з юридичною та криміналістичною термінологією.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні впливу якості перекладу спеціалізованої лексики на сприйняття правових понять та криміналістичних процедур, з урахуванням культурних та правових відмінностей.

REFERENCES

- Cherednychenko O. I. (2010). *Teoriia i praktyka perekladu* [Theory and practice of translation]. Kyiv: Vydavnychi dim "Kyievo-Mohylianska akademiia". [In Ukrainian]
- Coulthard M., Johnson A. (2007). *An introduction to forensic linguistics: Language in evidence*. London: Routledge.
- Díaz Cintas J., Remael A. (2007). *Audiovisual translation: Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Kommissar Rex [Television series]. (1994-1997). Sat.1; ORF.
- Newmark P. (1988). *A textbook of translation*. London: Prentice Hall.
- Selivanova O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy* [Modern linguistics: directions and problems]. Cherkasy: Vyd-vo ChNU im. B. Khmelnytskoho. [In Ukrainian]

LINGUAL PECULIARITIES OF TRANSLATING FORENSIC TERMINOLOGY
FROM GERMAN INTO UKRAINIAN

Tetiana NEGRU, Mykola ZAPOLOVSLYI

The article investigates the peculiarities of translating forensic terminology from German into Ukrainian within audiovisual discourse, using seasons 1-3 (1994-1997) of the TV series "Kommissar Rex" as source material. The aim is to identify lexical, syntactic, and functional transformations of terms belonging to the thematic group "Untersuchung" (investigation) and to assess the degree of equivalence in dubbing and subtitling.

The study employs comparative, contextual, classificatory, and quantitative-qualitative analysis. A corpus of 52 terms was compiled from police dialogues, expert statements, and investigation scenes. Each term was examined at three levels: lexical (origin and reproduction strategies), syntactic (construction transformations), and functional (nominative, communicative, and stylistic roles within the series context).

Key theses focus on the impact of differences between German and Ukrainian legal systems, audiovisual format constraints (synchronization, timing, subtitle readability), and the need to balance linguistic accuracy with pragmatic effectiveness. Results demonstrate that formal equivalence was applied in 42 % of cases (22 terms), partial functional adaptation in 35 % (18 cases), and descriptive translation or transliteration in 23 % (12 cases). Syntactic transformations occurred in 58 % of contexts, primarily active voice substitution for passive (40 %), sentence splitting (33 %), and word order rearrangement (27 %).

Special attention is paid to the thematic group "Untersuchung", which serves as the semantic and functional core of the forensic discourse in the series. The analysis reveals that terms of this group require the most flexible adaptation, as they combine procedural, legal, and communicative aspects of investigation. It is within this group that the interaction of lexical, syntactic, and functional levels of translation manifests itself most vividly.

The study concludes that translating forensic terminology in audiovisual genre requires flexible adaptation: technical terms maintain high accuracy, while legal realities and culture-bound elements are adjusted for natural perception by the target audience. The findings have practical value for teaching audiovisual translation, improving subtitles/dubbing of forensic content, and future corpus-based studies of contemporary translations.

Key words: forensic terminology, translation, German language, Ukrainian language, audiovisual translation, equivalence, subtitles, dubbing.